

FOGAK és teljes fogorok
szájpadlás nélküli,
a gyökerek eltá-
volítása főlegleg
Specialista fog- és szájbetegségeknél.

FOG -fémek, arany
fogkoronák és
aranyhidak, tes-
tón porcelán- és
aranyfémek, tiz évi (órákban).

FOG -hús teljes érzéketlen-
tével; hasznavehetően,
regi fogorokot átalakítok
Vidéknek egy nap alatt
kielégítetnek. — Mérsékelt árak.

Dr. HEGEDŰS JAKAB
fogorvos, egyetemi orvosudor.
Első Fővárosi Fogorvos Intézet, Budapest,
VII., Erzsébet-körút 44. sz. l. emelet.

MAGYAR KÖNYVTÁR SZERKESZTI
RÁDÓ ANTAL

CONAN DOYLE
A PESTI EZÜST FOKOS

ANGOLBÓL
FORDÍTOTTA
KISLÉGHY KÁLMÁN

LAMPEL R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) R. T. kiadása.

Ára 80 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN.

MAGYAR KÖNYVTÁR SZERKESZTI
RÁDÓ ANTAL

A MÁGOCSI CSIRKÉK
IRTA
NAGY ENDRE

LAMPEL R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) R. T. kiadása.

Ára 80 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN.

VASÁRNAPI UJSÁG

20. SZÁM. 1918. (65. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, MÁJUS HÓ 19.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 80 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 40.— korona.
Félévre — 20.— korona.
Negyedévre — 10.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldíj is eszolandó.

ISMERETEK TÁRA

Szerkesztik **ENDREI ÁKOS** és **MÁRTON JENŐ**

Az Ismeretek Tára az iskolai ismereteknek rövid, de alapos magyarázata. — Eddig megjelent:

1. **Szeinkő Aladár.** Magyar nyelvtan helyesírási szó-
tárral — K 1.40
2. **T. Badinyi Sándor.** Magyarország oknyomozó tör-
ténete. Áttekintő összefoglalásokkal, érettségi és tan-
képesítő vizsgálatra készülőknek — K 1.80
3. **Solty Kornél.** Latin nyelvtan gyakorlatokkal és két
színes táblázattal — K 1.80
4. **Lenkei Ferenc.** Algebra — K 2.—
5. **Ujj Gyula.** Természetan. I. kötet: Mechanika.
Akusztika — K 2.80
6. **Ujj Gyula.** Természetan. II. kötet: Fénytan. Hőtan.
Mágnesség. Elektromosság. Kozmografia — K 2.80
7. **Márton Jenő.** Német nyelvtan olvasmányokkal és
gyakorlatokkal — K 2.—
8. **Endrei Ákos.** A magyar irodalom története a fon-
tosabb művek tartalmi ismertetésével. I. rész: Kis-
faludy Károly felléptéig — K 2.—
9. **Endrei Ákos.** A magyar irodalom története a fon-
tosabb művek tartalmi ismertetésével. II. rész: Kis-
faludy Károly felléptétől a legújabb korig — K 2.—
10. **Solty Kornél.** Latin mondattan T. Livius, Corn.
Nepos, J. Caesar és Phaedrus műveiből vett olvas-
mányokkal kapcsolatban — K 2.—
11. **Lenkei Ferenc.** Geometria I. rész: Planimetria és
trigonometria — K 2.—
12. **Lenkei Ferenc.** Geometria II. rész: Stereometria
és analitika — 2.—
- 13—14. Sajtó alatt.
15. **Fehér Jenő.** A tavaszi flóra legközönségesebb vi-
rágos növényeinek könnyű és gyors határozója.
Kezdek számára. 102 ábrával a bevezetésben K 1.60
16. **Tauber N. Nándor.** Rövid kereskedelmi levelező
a megfelelő német szólásmódokkal — K 2.80
17. **Fehér Jenő.** Az őszi flóra legközönségesebb
virágos növényeinek könnyű és gyors határozója.
Kezdek számára. 102 ábrával a bevezetésben K 1.20

A LAMPEL R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) r.-t. kiadása.

Kaphatók minden könyvkereskedésben.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ SZOBRA KARÁNSEBESÉN, MELYET MOST LEPLEZTEK LE. — Horvay János szoborműve.

EGY FALUSI KISASSZONY TÖRTÉNETE.

REGÉNY. — IRTA SZEMERE GYÖRGY.

(Folytatás.)

IX. A mandragora-gyökér.

A meredek kolostor-út torkolatánál megállította őket egy hosszúsakállú turbános szerzetes. Ervin leszaladt ösvényéről s átadta a kolostor őrének úgy a maga, mint Cecil alkirályi pecséttel ellátott igazoló írásait.

A szerzetes mélyen meghajolt az illusztris túristáknak, aztán tiszteletteljesen felszóltotta a ladyt, hogy szálljon le ő is ösvényéről, mert a kolostor ezeréves törvényei értelmében csak gyalog szabad a szent hegyre felmenni.

Ervin lesegítette a délceleg amazont szőrös-fülű paripjáról. A szerzetes kézbe vette a kantárszárakat s egy csirkuszszertű állásba vezette az ösvényeket. Szolgálatkészségéért egy sovegreint kapott, a mit az előbbinél még mélyebb meghajlással köszönt meg. Korrekt angol nyelven elhadarta a szent kolostorhoz vezető út forrásait, aztán visszafordult helyére, egy hatalmas fatörzsbe vajt oduba s a továbbiakkal mitem fordóva, keresztbe fonta pásztevényességű karját s az égre emelte száját.

Híres fakír volt, — magyarázta Cecil Ervinnek — harminczhárom hónapig állott egy keskeny oszlopon s ugyanannyi napra eltemette magát a föld alá; most nyugalomban van. — Rászolgált, — jegyezte meg Ervin humorral — bár csakelkedhetett volna érdemesebb dolgokat is.

— Alig hiszem, — ellenvetette a lady komolyan — ezeknek az emberfeletti akaratú rendelkező aszkétáknak példájából milliók merítenek hitet és energiát, az ő tetteikből kisugárzó szellem pótolja a hiányzó tételes törvényeket s szuggerálja bele az emberekbe a társadalmi együttélést szabályozó fegyelmet.

— Hiszen nem gúnyból mondtam, — mentegte magát a fiatal gróf — elismerem a buddhista metafizika és erkölcsi rendszert nagyszerűségét.

Nekivágtak a kolostornak. Törpe magnóliák és oleanderek szegélyezték az odavezető utat. Halott csend. — A természet mintha megmerevedett volna a szent helyen Buddha-isten parancsára. Sehol egy pillangó, egy madár. Levél se zizzen: aludtak a virágok, álmodtak a fák. Csak a nap volt ébren, a mindeneken uralkodó elemforrás, a földi élet hatalmas regulátora. Most épen pazar kedvében volt: szerzetes szorta élető sugarait a földön, bearanította a mezőket, tüzet gyújtott a bérézen s glóriát vont a lady szőke fejére.

A leány haladt elől. A férfi két lépésnyire követte, hogy mindig szeme előtt legyen: szabad-merészen gyönyörködhessek a női díszpéldány himbáló gazella-járásában s karcsú, lendületes leánytete klasszikus vonalaiban.

— Cecil!
A leány megállt és megfordult. Kisérőjére emelte szépsége tudatától sugárzó arcát. Pirulva mosolygott, mert sejtette, mit akar neki az ifjú mondani.

— Mi kell már magának megint?
— Cecil, szeretem... Szeretem, Cecil!
— Hiszen tudom, — évődött a leány — nem egyszer megmondtam nekem.
— Nem lehet az elégszer ismételni, — állította a fiatalember — nincs annál szebb, hatalmasabb szó: Szeretem!

A leány elfordította fejét, de kezét átadta lovagjának, úgy kérdezte:
— En is mondjam? Akarja?
— Igen, akarom.
— Szeretem...

Folytatták útjukat. Hallgatagon, mert ki-mondhatatlanoknak hitték érzeliket.
Most a leány törte meg először a csendet.
— Ervin!
— Tessék!
— Nem menne előre?
— Miért?

— Mert most már rajtam a sor: én is akarom látni magát.

A férfi elszégyelte magát.
— Rajtam nincs mit látni, — mondta szerényen, de azért engedelmesen túrta, hogy hátának kerüljön a leány.

Hovatovább mind szaporább lett a szó a szerelmesek ajakán.
— Cecil, my dear, mikor kérhetem meg apjától a kezét?

A leány halkán kacagott.
— Van is arra szükség. Papa tudja, hogy a maga felesége akarok lenni s az én akaratommal szemben sohasem volt a papának szava.

— Úgy illik mégis, — türelmetlenkedett Ervin — még ma ünnepiesen megkérem a kezét.
— A mint akarja, my soul... Csak ne csináljon sok teketóriát, hisz úgy szereti magát a papám, mint saját édes fiát.

Ervin boldogan mosolygott.
— Vettem észre, Cecil, csak azt nem tudom magammal megmagyarázni, mivel szolgáltam rá a rokonszere.

— Oh, maga csacsi!
— Miért vagyok csacsi?
— Minden szerény ember az, — állította a leány — különösen, ha úgy fest, mint Antinusz. Ervint feszélyezte, ha fizikai hódításait dicsérték.

— Ne mondja ezt, Cecil, — kérte a leányt — ha van némi értékem, az nem lehet egyéb, mint hogy egész ember szeretnék lenni.

— Az már eddig is meglehetősen sikerült magának — vélte Cecil s negédesen párja karjába kapaszkodott. — Húzzon egy kicsit, meredek ez a hegy és én oly lusta vagyok.

Hozzásimult a férfinak s karjára fektette szép fejét.

— Így haladtak, szinte egybeolvadva a kolostorig.
A kolostor főnöke, egy százöt éves, de még mindig koromfekete hajú és szakállú délceleg agasztán apróra megmutatta nekik a szent hely nevezetéseit, egy több mint kétezer éves kultúra remekét. A kegyelethely ősrégi hagyományokkal telttett levegője, különösen az imaház, csaknem ugyanaz az érzést váltotta ki a két fiatal teremti szívéből, a mit a kereszténység világalapítójának, a Vatikánnak vagy Szent Péter templomának tömjénes atmoszférája áraszt ki magából. Kezük egymáshoz vonzódott és összekulcsolódott göröcsen. A leány önkénytelenül, szinte exaltáltan leborult egy óriási színes agyagbálvány előtt. Ervin melléje térdelt.

— Tud itt imádkozni, Ervin?
— Tudok, hiszen itt is csak a mi Istenünk az úr.
— Akkor imádkozunk.

Imádkoztak... Először Ervin akart felállni, de visszahúzza a leány maga mellé.
— Ne még, my dear, még kérek magától valamit... Most mondja, hogy szeret.

— Szeretem, Cecil, egész lelkeimmel szeretem és soha el nem hagyom.
— En is egész lelkeimmel szeretem magát — vallotta a lady s most már felemelkedett.

Ervin száz font sterlinget ajándékozott a kolostornak vallási célokra, aztán keletiesen udvarias, fonségesen hűvös búcsút vettek egymástól a százéves prior s a fiatal zárandokok.

Az agasztán felment a bálvány talapatára s midőn az odavezető lépcső utolsó fokára lépett, megnyílt az agyagisten kebele automatikusan s magába fogadta az ő szent szolgáját.

Ez a primitív hatástrükk bizonyára imponált a benszültött hívőknek, de az újvilági technika csodáival ismerős zárandokoknak csak mosolyt csalt az ajkára.

— Most hogy jutunk innen ki? — szólalt meg Cecil, — kissé különösnek találom, hogy a prior magunkra hagyott.

— Ismétlem, uram, — mondta búcsúzóul — higjen a talizmánjában, vagy dobja el, míg nem késő. Önök, keresztények, nagy hajlandósággal bírnak arra, hogy provokálják maguk ellen a Sorsot, — folytatta paposan modulva a hangját — ha azzal a hátsó gondolattal fogadta el a mandragorát, hogy próbára tegye a mi okkoltizmusunk hitelét, porul jár, biztosíthatom.

Ervin megdöbbenett egy pillanatra. A mumia

— Bár ez valóságos labirintus, — hagyta helyben Ervin — ha valóban itt felejtettek, nem marad egyéb hátra, mint lármát csapni. Nem volt rá szükség. A fiatal párnak öt másodperczig sem kellett várakoznia: megnyílt az imaház kőpadmalya s az így támadt üregből egy mumiaképzű szerzetes emelkedett ki. Meghajította magát európaiasan s ékes francia nyelven, egy udvaronez eleganciájával felajánlotta szolgálatát.

— Szent főnököm parancsa folytán engem ért a kiténtetés, hogy átadjam önöknek a kolostor ajándékát. Legyenek kegyesek követni.

Egy távoleső sötét fülkébe vezette látogatóit.

— Ez itt a fetistár, — magyarázta egy olasz cizzerone hanglegítésével — minden tárgy, a mit itt látnak, meg van szentelve, parancsoljanak választani.

Két hosszú asztalon, polczokon és szekrényekben ezerféle nippserű bronz- és faszbör, karkötő, gyűrű, amulett, tű, tör, doboz, egyéb, többnyire börtökbe elhelyezett apróság volt felhalmozva.

Cecil sorra nyitogatta a tokokat. Az egyikben egy bronzserű jászpisz-követ fedezett fel; a kőnek egy sarkába harapó bronzkigyó volt a kerete.

— En ezt választom, ha megengedi, — mondta a mumiaképzű barátának.
Az mosolyogva bólintott.

— Jól méltóztatott választani!
Ervin egy különös formájú háromlélű törben állapodott meg. De a szerzetes nem hagyta helyben a választását.

— Nem jól méltóztatott választani, — mondta — a tör nem hoz szerencsét.

Egyéb se kellett Cecilnek. Úgy kikapta az éles szerszámot kedvese kezéből, mintha sohase lett volna benne.

— Cher monsieur, — kérte kísérőjét — segítsen az én barátomnak: maga válasszon helyette valamit, a mi sok, sok szerencsét hoz, mert azt akarom, hogy igen boldog legyem.

Ervin elmosolyodott.
— Oh Cecil, — mondta halkán, hogy meg ne hallja a hindu — csak nem hisz komolyan a talizmánok esodatevő erejében?

A leány nem felelt. A szerzetes eleibe vágott s művészi kivitelű börtököt nyújtott át Ervinnek.
— Ezt ajánlom annak, a ki himni tud.

Cecil kivette völgénye kezéből s kinyitotta a börtököt, hogy megnéze a tartalmát.
— Mi ez?
— Mandragora-gyökér — világosította fel az élő mumia.

— És ez szerencsét hoz?
— Annak, a ki hisz.
— S annak, aki nem hisz?
— Az egyebet válasszon, mert a hitetleneken megboszulja magát a mandragora-gyökér.

Cecil Ervinre nézett.
— Nos?
— Ezt választom — mondta a fiatalember határozottan.

— Meggondolta? Tud himni?
Ervin csak az első kérdésre felelt.
— Meggondoltam.

S zsebetette a gyökert.
A szerzetes kikísérte magas vendégeit a kolostorból. Cecil sajátkezűleg segítette fel az ösvényére. Kemény parolat váltott Ervinnel, a ki fáradságáért két sovegreimnél ajándékozta meg.

— Ismétlem, uram, — mondta búcsúzóul — higjen a talizmánjában, vagy dobja el, míg nem késő. Önök, keresztények, nagy hajlandósággal bírnak arra, hogy provokálják maguk ellen a Sorsot, — folytatta paposan modulva a hangját — ha azzal a hátsó gondolattal fogadta el a mandragorát, hogy próbára tegye a mi okkoltizmusunk hitelét, porul jár, biztosíthatom.

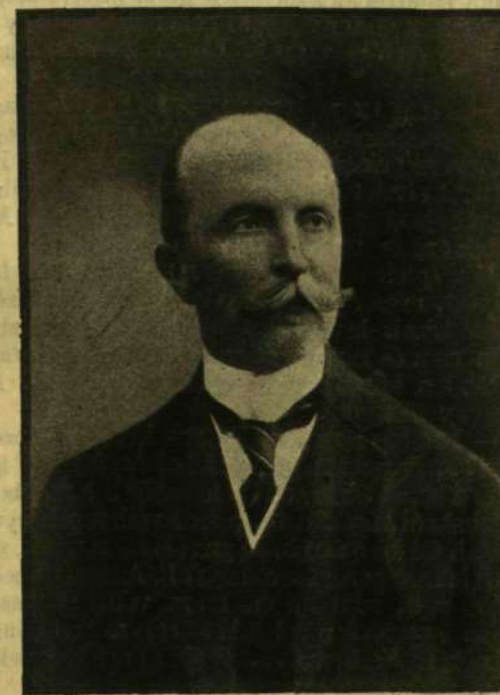
Ervin megdöbbenett egy pillanatra. A mumia

— Bár ez valóságos labirintus, — hagyta helyben Ervin — ha valóban itt felejtettek, nem marad egyéb hátra, mint lármát csapni. Nem volt rá szükség. A fiatal párnak öt másodperczig sem kellett várakoznia: megnyílt az imaház kőpadmalya s az így támadt üregből egy mumiaképzű szerzetes emelkedett ki. Meghajította magát európaiasan s ékes francia nyelven, egy udvaronez eleganciájával felajánlotta szolgálatát.

— Szent főnököm parancsa folytán engem ért a kiténtetés, hogy átadjam önöknek a kolostor ajándékát. Legyenek kegyesek követni.

Egy távoleső sötét fülkébe vezette látogatóit.

— Ez itt a fetistár, — magyarázta egy olasz cizzerone hanglegítésével — minden tárgy, a mit itt látnak, meg van szentelve, parancsoljanak választani.

TÓRY GUSZTÁV,
az új igazságügyminiszter.

kitalálta a titkos szándékát. Csakugyan arra gondolt, midőn átvette talizmánját, hogy dacolni fog a babonával, nem engedi, hogy olyasvalamit szuggeráljanak bele, a mit épidegzetű férfi józan észszel nem fogadhat el... Nem reflektált a jóindulatú figyelmeztetésre, búcsút intett a kezével s Cecilre nézett.

— Indulhatunk, my dear?
Elűgtek. Jó három óráig tartott, míg kijutottak a hegyvidék csak ösvényen leküzdhető meredélyeiből. Aztán kocsiba ültek s egy további óra mulva megérkeztek a vasúti állomásra, a hol miss Maud, Balik s egy komornyik várt rájuk. Késő este volt, midőn végre kiszállottak Delhiiben, az alkirályi rezidenciájában.

Ervin lázas sietséggel kapta magára a frakkját. Alig várta, hogy megkérhesse az apától menyasszonya kezét.

Jukundus ember volt az alkirály: nagyot nevetett a kérő ünnepies arcán s ceremóniás beszédjén.

— All right, old boy, önhöz mehet a lányom, mert két lába van, azonban csak egy feltétel alatt.

— Parancsol, mylord?
— Hozományul egyebek között egy kastélylyal fogok szolgálni a lányomnak: három hónapig ott tartoznak lakni.

Ervin meghajította magát.
— Well, mylord.
Az alkirály viszonzta a meghajlást, azután kezét fogott leendő vejével.

— Akkor készen vagyunk. Parancsol egy cigarettát? Félóra mulva ebédelünk.

A szerelmes fiúnak nem kellett a cigarettára. Épen belépett Cecil kivágott estélyi ruhában: hozzásietett.

— Megtörtént.
A leány elpirult, mert tudta, miről lesz szó, de azért megkérdezte.
— Mi történt meg?
— Megkértem, megkaptam.

A lady halkán, boldogan kacagva a pja keblére borult.
— Hát odaadott, maga csúnya?
— Vigyen el engem az ördög, de odaadtalak.

— Ne az ördög vigye el magát, hanem az Isten áldja meg, — kívánta a lady s kezét csókolt apjának.

Az nem szerette az eféle hízelgést.
— Ne az én kezemet csókoldgasd, van szája a völgényednek is.

Nem hagyott addig békét a fiataloknak, míg meg nem csókolták egymást a szeme láttára. Pedig majd a föld alá sülyedtek szegyenletükben.

Ebéd alatt úgy elszéledett a nemes earl jókedve a leendő vejétől ajándékba kapott 63-as asszú-bortól, hogy még Balik is kénytelen volt nevetni a mókáin. Igaz, hogy egész éktelenül nevetett: úgy illett a derűtség megsoványodott arcához, mint enyelgéshez a fogcsikorgatás.

A konok kis ember oly átlényegülésen ment keresztül, mióta megtudta, hogy örökre elvesztette makacs törtetésének előirányzott jutalmát, élete koronáját: a szeretett leányt, hogy alig lehetett ráismerni. Nem zúgolódott, nem fenyegetőzött, búsan lógatta szögletes turáni fejét, mint a kókadt ló, legfeljebb akkor rúgott ki, midőn Ervin eszteni, vizszaltani próbálta.

— Ne erőlködjék, gróf úr... Hagyjon kérdőzenni. Vagy megemészttem a keserűséget, vagy az emészt meg engem, nincs szükségem a bölcseségére.

Azért tudott magán uralkodni, különösen, ha társaságban volt. Egész türethetően elcsajátította az angol nyelv fonetikáját, miss Maud legalább megértette minden szavát s örömet táralgott vele. Nagyrabcsúste a ezölőptermetű gavallért, női ösztönével megérezte, hogy édes modora s kevésbé tetszetős küseje ellenére nincs ki-handikapolva, kitűnő képességeinél, erős jelleménél fogva megérdemli a bizalmat, nem vesztetheti el a tétjét, a ki rá fogad.

A szép leány egy alkalommal meg is mordította neki.

— Maga azt a benyomást teszi rám, doktor úr, hogy az életben sohasem követett el hibát. Baliknak esze ágában sem volt szerénységet affektálni.

— Tudtommal soha semmit sem vétettem el, — hagyta helyben a leány megjegyzését — mert mindig az egyenes úton játam.

— Czelt is fog émi biztosan — jósolta a miss.
— Az már nem egészen bizonyos, — vélte a kis doktor, — mert a magam útjáról akkor sem fogok letérni, ha az a célpont, a mit kiszemeltem, kimozdul a helyéből s útvesztőbe vagy tilosba téved.

Miss Maud persze nem sejtette, mire célz a doktor, de azt érezte, hogy ezelőz valamire.

— A mozgó ezélok többnyire visszatérnek kiindulási helyükre, — jegyezte meg vizszaltó hangon — úgy van ez némacsak a lövöldében, többnyire az életben is.

(Folytatás következik.)

LÉVAY JÓZSEFNEK.

— A Petőfi-Társaság miskolci vándorgyűlése alkalmával. —

Ósz Mesterünk, ifjú dalok atyja,
Szívünk neved' rég áldva ringatja,
Most elővénk, hogy köszöntsünk téged.
Körülsongnak ifjonti emlékek:
Mikor zengő dalaid varázsa
Észrevétlen a lelünknek
Hozzád babonázta...

Mi is volt, mi úgy megfogott, benned?
Mély rejtelmek? magas szenvedelmek?
Káprázata földöntúli fénynek?
Hó ihletést te e töltőtől kapál?
S derült-borult, hű fia marmadtál.
Oh nem — hisz oly egyszerű az ének,
Mit lantod zeng, erajta semmi dísz társ:
De szívedből buzog elő
ÉMelegen is tisztán.

A jóságos hű magyar szívedből,
Kit az áldott anyaföld nevelt föl.
Hő ihletést te e töltőtől kapál?
S derült-borult, hű fia marmadtál.
Hír, dicsőség csalfa délibábjá
Nem kábitott, nem esábitott
Hűségvásárba.

Gondolatid mulatozva jártak
Gazdasága körül éd'sapádnak,
S az anyakéz, mely bölcsöd rengette,
Sirjából is lelked melengette.
Meghitt óran, esőndes nyárestenden
Ajnározott a virágos
Szentpéteri kertben...*

Később is — az élet viharából
Menekülve fénytől, zajtól távol,
Ott valál te csak igazán boldog.
Rád borultak hűs diófalombok,
Fejed fölött csillagok kigyúltak,
Szívedből a dalvirágok
Illatozva hulltak...

Zengőszívű fölkenjtét a dalnak,
Elkerülték a rontó hatalmak.
S dalaidból ma is üdén árad:
Nyári derű, őszi szelid bánat...
Csoda történt, édes csoda véled:
Szerelmesed és örüllő
Lett az erős Élet.

És megvédett és megóvott téged.
Az elmúlást te már nem is féled.
Költészeted ilderőptű szárnyán
Túlszálltál a mulandóság árnyán:
Szívünk neved új sziveknek adja.
— Isten áldjon, ósz Mesterünk,
Ifjú dalok atyja!

Lampérth Géza.

* Sajószentpéter a költő születéselye.

UTOLSÓ KISÉRLLET.

Elbeszélés. — Irta Berkes Imre.

A napugár lassan elosont a liget tar fái közül, mintha még fázott volna a száraz galyak között. De azért tavasi volt a hangulat, már premierre készült a liget, kintornából, körhintából, vásári zürzavarból s a napugár esőkjából is adott valami kis kóstolót.

— Menjünk a járatlan utakon, — mondta az asszony, — ez a kicsiny zaj is izgat. Arra, a hol még sáros, süppedős a föld, egy darab falut szeretnék magam körül látni. Nem tudja, merre vannak a petróleumlámpák?

A férfi karra vette az asszonyt.

— Mondja, mért kellett idejönnünk? Nem lett volna jobb, ha valamelyik ismeretlen kávéházban beszélgettünk volna?

— Nem. Itt jobb. Itt nyugodtabb vagyok. A férfi is ideges volt. Nem tudta, mit akar tőle az asszony. Gyorsan ment, kíváncsi volt, már évek óta várt, bízott, s még mindig csak a kézesóknál tartott. A mikor az asszony már jól elfáradt, leült egy padra. A férfi előtte állt s botjával a nedves talajt piszkálgatta.

— Üljön le maga is.

Mintha szerelmet lopni bíjtak volna ide a kopasz fák tövébe, kissé egymáshoz simultak. Az asszony sápadt volt, de a két fekete szemek szikrákat szórt, a mikor beszélni kezdett.

— Látja, én nagyon boldogtalan vagyok. Soha ezt ilyen mélyen nem éreztem, mint épen most. Az uramat gyűlölöm. De most nem erről van szó. Ne haragudjék, hogy ide hívtam. Úgye megbozsát? Képzelm, egy levelet várok. De erről az urammal nem szabad tudni. S ezért a maga lakására címeztem azt a levelet.

— Az én lakásomra? Miféle levelet?

— Levelet várok egy asszonytól... A maga leveleit sohase látja a felesége. Nálunk is így van. Mindig az uram kapja meg a leveleket... S maga majd átadja nekem. Az istenre kérem, ne haragudjék. De minden ettől függ... Mert tudni akarok mindent.

A férfi nyugtalanul bámult maga elé.

— És ki az az asszony?

— Nem tudom, csak sejtem. Az uram ideálja, vagy a szeretője. Nem tudom. Most készül Pestre. És azt írtam neki, hogy meg akarok vele ismerkedni... Várjon, elmondok mindent. Hisz ez az a titok, a mit eddig maga előtt is elhallgattam mindig.

— A szeretője?

— Eppen ez az, a mit nem tudok biztosan. Már évek óta leveleznek.

— Biztosan a szeretője. S maga írt neki? Az az asszony el fogja magát árulni az urának. Vagy randevut ad magának, eljön, végig fixirozza magát, s elégedetten távozik. Boldog lesz, hogy ilyen gyönyörű vetélytárson győzedelmeskedett.

— Nem, ez lehetetlen, ezt nem hiszem.

— Maga fölteszi róla, hogy az ura szeretője, de olyan ártatlan és naiv léleknek gondolja, mintha ma lépte volna át a zárda küszöbét... — Igen, mert olvastam a leveleit, a miket éveken át az urammal írt.

— És nekem erről sohasem szólt.

— Nem. De most elmondok mindent. Képzelm, évekkal ezelőtt, már nem tudom mikor, s azt sem tudom hol történt, csak azt tudom, hogy én ugyanakkor Pesten voltam. Egy hónapi szabadságot kaptam az uramtól. Mind a ketten búcsút mondtunk az unalmas puszta-nak. Az uram akkoriban olyan ideges volt, hogy minden nap revolvert fogott rám. El akartunk válni. Akkor történt. Megismerkedtem. Az uram házasságot ígért neki, azt mondta, hogy válófélben vagyunk, engem szanatóriumba esukatott, mert örült vagyok. Fél év alatt vége a pörnek s akkor feleségül veszi. Ezt mondta, a míg én Pesten szórakoztam. Aztán elváltak és leveleztek. A mikor hazamentem, az uram már véglegesen volt annak a nőnek. Velem nem törődött. Rám sem hederített többet. Kutattam a hirtelen változás okát, de nem jöttem rá. Nem is törődtem vele. Maga akkoriban vendégünk volt párszor, emlékezhetik rá, olyanok voltunk, mint két nyugodt, boldog ember. Aztán megtudta az a nő, hogy az uram hazudott. Hogy nem vagyok örült és hogy nem válnék. Keserűen írt, aztán férjhez ment. Többet aztán nem írt. S most megint leveleznek. Már egy év óta. Tavaly képviselőválasztáskor tudtam meg mindent. Az uram főként volt az ellenzéki jelöltnek, akkor kutattam az írásai között. Megtaláltam a leveleket. S azt is megtudtam, hogy azóta újra meglátogatta az asszonyt. Eladtuk a puszta, most itt lakunk. S az az asszony a napokban Pestre jön. Azt írta, hogy beteg. De ez csak ürügy.

— Biztosan ürügy. Találkoznai fognak, — mondta a férfi.

— De mielőtt találkoznak, én beszélek vele. Mert ettől függ minden.

— Látja, éppen ez a maga tévedése. Mert ettől a találkozástól, akár megtörténik, akár nem, semmi sem függ. Sőt ismétlem, az az asszony nem fog magával találkozni.

— Nem? Miért nem?

— Csak nem hiszi, hogy pörén, védtelenül kiszolgáltatja magát a szeretője feleségének? A míg nem ismeri magát, a fantáziájában mint émosódó kép él a szerencsés vetélytárs. De akkor? Gyűlölségre fogja szítani a maga urát. Hogy verje, tépje, kínozza magát, mert minden esőpp vér, a mi a maga testéből kiserked, neki millió csokot jelent. Érti?... S a levelet, ha ír, én olvasatlanul összetépem. Nem akarom, hogy a maga kezébe kerüljön.

— De hátha ő is boldogtalan? S hátha az uram ő neki is csak annyi, a mennyi maga énnekem? Egy jóbatát, egy okos tanácsadó és semmivel sem több? Mit gondol?

— És maga fölteszi az én feleségemről, hogy ezt elhinné? Elhinné, ha a maga leveleit olvasná, hogy pusztán jó barátok vagyunk? S maga nem azért akar azzal az idegen asszonnyal megismerkedni, mert azt hiszi róla, hogy az ura szeretője?

— Rettenetes. Hisz én akkor beestelen vagyok. Maga szemrehányásokat tesz nekem... Soha ennyire nem éreztem a boldogtalanságomat, a tehetetlenségemet, mint éppen most. Hát mit tegyek? Elmorogtam magának mindent. Mit tegyek? Nyomorult vagyok, gyáva vagyok,

bizonyítékot akarok, s maga azt mondja nekem, a mit én arról az ismeretlen nőről hiszek. Hogy egy másik asszony joggal gondolhatja, hogy a maga szeretője vagyok. Holott ez nem igaz. Nem igaz...

— Pedig maga bosszút akar állni. A maga lelke ég és kínlódik abban a gondolatban, hogy az ura megsejti magát. Mért hívott ide? Ha én most elvetemedett volnék, mondja, mi volna a válaszom a maga boldogtalanságára? Atkarolnám és magamhoz tépném...

Már égtek a petróleumlámpák, a sötét fák mögött, mint a pió csillagok reszkettek a szét-szórt házak kivilágított ablakai, a tavaszról nem maradt semmi, a galyak megborzongtak, a mint a hűvös szél átsuhant a fák... Az asszony fölugrott.

— Bocssáson meg, csalódtam. Nem így képzeltem... Egyszer régen valahol együtt ült így két ember... Virágok illata szállt a levegőben, a lábuknál zúgott a tó, petróleumlámpák gyulladtak fel körülöttük. Egymáshoz simultak, s a férfi házasságot ígért a lánynak. Az a férfi beestelen volt, mert az én uram volt. De maga egész egyszerűen el akar engem csábítani. Menjünk. Késő van... Tépje el azt a levelet. Nem vagyok rá kíváncsi...

Előre sietett. Izgatott volt, egy kissé meg is ijedt a maga vakmerőségétől. Csak most látta tisztán, hol van, a liget mélyén, messze emberektől, védelemtől, s ha ez a szerelmes férfi, a kinek így tökéletesen kiszolgáltatta magát, elveszíti a fejét, meg is támadhatja, le is ütheti...

Csak most érezte, mennyivel kársebb a védelem, mint a boldogtalanság, a melynek a fájdalom tán nem is annyira saját magából fakad, mint inkább egy idegen nőnek az alakjából, a kitől félt, a kit látni akart, a kit szeretett volna megölni s a ki miatt ez az ember pillanatokig azt hihette, hogy a szeretője akar lenni... Meglátta a villamcst, lihegve sietett a megálló felé...

A férfi lehorgasztott fővel követte. Ana gondolt, hogy milyen ostobaság rosszul égő lámpák árnyékába húzódni, mint a hogy a cselédék vagy a rossz lelkiismeretűk szokták, a mikor az asszonyok az utolsó pillanatban úgyis mindig megjednek a sötétségtől... Valahol vakító csillagok égnek, csupa fény, csupa világség mindenütt, égő, gyanakvó szemek ragyognak, forró csókok csattanak el, s a csókok bele vesznek a mámorba, a fénybe s a gyanakvó szemek semmit sem látnak a káprázatos világosságban...

Odaérték a villamoshoz. Az asszony gögöcsen hagyta ott kísérőjét egy pislogó lámpa árnyékában... A férfi most zavartan, keskeny szájjal bámult utána. De aztán, a mikor lassú gödöngéssel elindult, hirtelen jött ő és meglepette a bensejét. Fúló, komoly és léha kalandjaira gondolt, a melyek mind így, vagy ilyen formán kezdődtek, fantasztikus mesékkel, kitalált történetekkel, bolondos víziókkal, a melyekkel küzdöttek, védekeztek, birkóztak az asszonyai, hogy végül mégis cinyedten, tehetetlenül törődjenek bele sorukba...

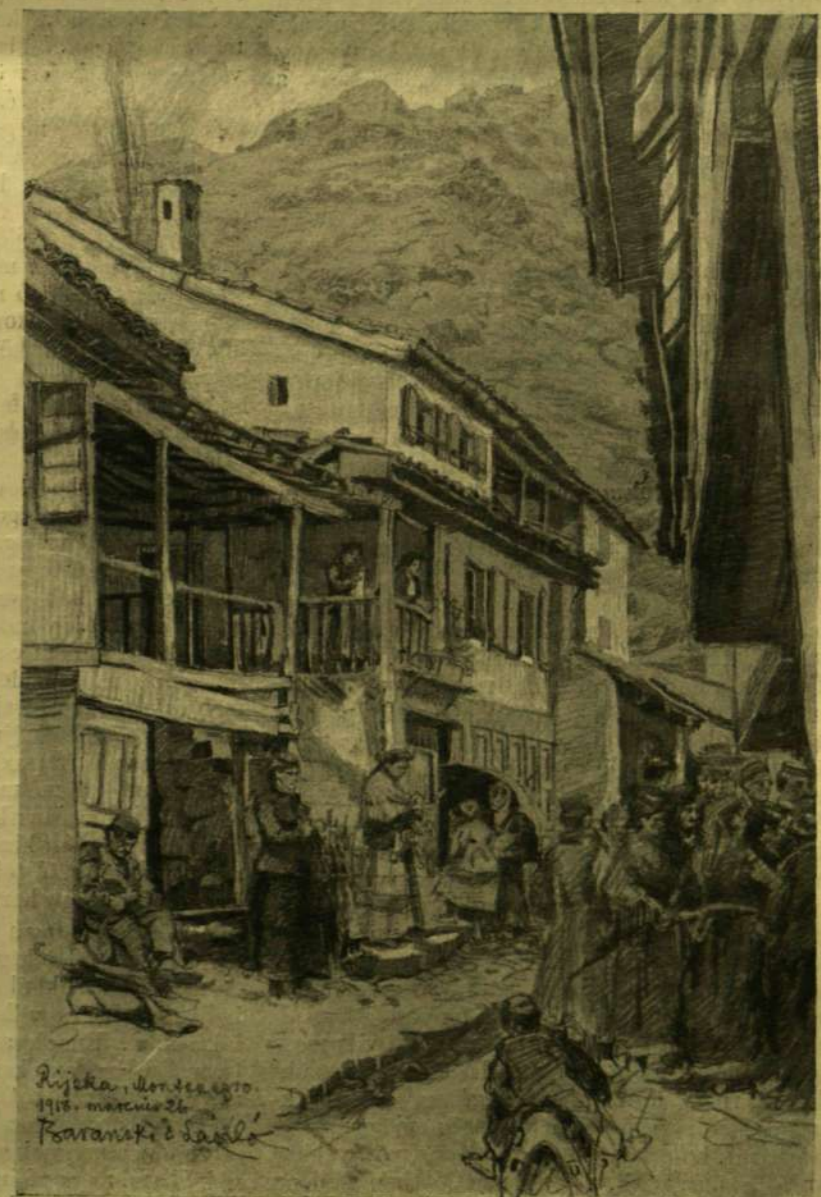
— Ez az utolsó kísérlet, — nevetett föl magában diadalmasan és egy könnyed dal áriáját dudorászva sietett az asszony után.

HONVÉDEK SZÁLLÁSA STARI-BAR-BAN.

RIJEKAI UTCARÉSZELET.

KENYÉROSZTÁS RIJEKÁBAN.

A TURN-SZEVERINI HAJÓGYÁR, MELYET A ROMÁNIAVAL KÖTÖTT BÉKESZERZŐDÉSBE HARMINCZ ÉVRE BÉRBE VETTÜNK.

KATONÁINK A NYUGATI FRONTON: Elfogott angol foglyok beszállítása.

A SZÉN PROBLÉMÁJA.

A háború közvetve vagy közvetlenül számtalan olyan problémát vetett fel, a melyekkel azelőtt nem is igen mertünk komolyan foglalkozni. A háború megtanított arra, hogy semmit se tartsunk lehetetlennek és bebizonyította azt, hogy a mikor muszáj, akkor a legnehezebb dolgok keresztülvitele is csak pénz-, energia- és adminisztratív kérdés.

Ezek közé a problémák közé tartozik a széné is. Már régóta tudjuk, hogy a föld szénkészlete távolról sem kimeríthetetlen s aránylag nagyon rövid idő alatt ki fognak fogyni a szénbányák. Ép az utolsó évtizedekben alapos tanulmány tárgyává tették azt a kérdést nálunk is, s más országokban is, hogy mennyi idő alatt fognak kimerülni az egyes szénmedencék, ha azok anyagát oly mértékben fogyasztjuk mint eddig. S szinte megdöbbentő volt az eredmény. Igaz ugyan, hogy a civilizáció által meghódított országokban is sok oly terület van még bizonyosan, mely oly szén tartalmaz a föld mélyében, a mely nincs még feltárva, és még annál is többet remélhetünk olyan vidékeken, a melyekre eddig a kultúra el nem hatolt. De bizonyos, hogy ezek a már feltárt és az ezentúl feltárandó szénleletek is nem nagyon hosszú idő múlva ki fognak merülni s már nekünk, a kik minden meg gondolat nélkül pazaroljuk a szén, kötelességünk arról gondoskodni, hogy a szén elfogyásának bekövetkezése ne akasztja meg a modern kulturális élet folyását.

Általában nem is hiszik az emberek, hogy tulajdonképpen mi mindenre használjuk fel a szén. Ha körülnézünk, azt látjuk, hogy az életünk minden legkisebb momentumában is nagy szerepet játszik a szén. Minden iparban a szén szolgáltatja az energiát, kivéve a benzines üzemeket, am elyek egyelőre egészen elenyészőben kis számban vannak a többivel szemben. A gáz és az elektromos áram szintén a szénből keletkezik, habár sok embernek általában nem is jut eszébe erre gondolni. A háborús viszonyok okozta nehézségek átmenetileg éreztették mindnyájunkkal, hogy a szén hiánya milyen nagy kiterjedésben okoz zavart a mindennapi életünkben. Nemcsak hogy nem tudunk fűteni szénnel és minden pillanatban fenyegetett az is, hogy sötétségben maradunk és megáll a villamosközlekedés, hanem ezer más hatását is érezzük. Egyes ipari üzemek már egészen megálltak más részről pedig lehetetlenség új gyárakat létesíteni, holott nagyon sok olyan ipari cikkre volna szükségünk, a mit most itthon kellene előállítanunk, mert külföldről nem kaphatjuk meg.

A szénhiánynak ez az izeltője rávezetete arra, hogy komolyan foglalkozzunk a szén pótlásának problémájával. A háborús intézkedések

megkezdtek az embereknek a takarékoskodásra való szorítását és ez az első lépés arra, hogy végre gondoskodjunk általában a szén gazdaságosabb kihasználásáról. Tudvalevő dolog, hogy eddig könnyelműen pazaroltuk a szénben rejlő energiát, úgy hogy annak alig tizedrészét használtuk csak fel, míg a többi teljesen felhasználatlanul kallódott el a tökéletlen technikai berendezések miatt. Ha e helyett a pazarlás helyett a szén teljes energiakészletét az utolsó kalóriáig ki tudnánk aknázni, akkor a remélhető szénmennyiség éppen tízszer annyi ideig lenne elegendő az emberiség számára.

Már ebből következik, hogy a szén problémájának megoldásában elsősorban azt kell következetesen keresztülvinni, hogy már a mostani technikai lehetőségben belül is igyekezzünk a szén pazarlást megszüntetni. Egyelőre nincs egyéb módszerünk arra, hogy a szénben rejlő energiát fel tudjuk használni, mint annak elégítése. Bármilyen fűtőberendezésben égetjük is el a szén, a fejlődő hő nagy része felhasználatlanul illan el és a mi még nagyobb veszteséget jelent, a szénnek jó része egyáltalán nem is ég el, hanem füst és korom alakjában a levegőbe jut. Különösen a közönséges kályhák és tűzhelyek tökéletlenek ebben a szempontban s hiába erőlködnek a feltalálók a füstöt is elégető kályha megszerkesztésével, képtelenek megoldást találni.

A takarékoskodás első lépése tehát az lenne, hogy a szén feldolgozását központosítsuk s a szén energiáját már gazdaságosabban kiaknázza a bozósságok a központosítás céljaira. Ebben legelőször arról kell gondoskodni, hogy a kőszén maga egyáltalán ne szerepeljen direkt fűtőanyagként, hanem csak a kőszén, vagyis a szénből előbb fel kell dolgozni a világító gázt, a melynek energiakészletét már csaknem teljes mértékben fel tudjuk használni. A szénnel magával való fűtésnél a gáz rendszerint elégetlenül marad, a mi már maga jelentékeny veszteség. A jövőben csak kőszént szabadna fűtésre használni a gyárakban ép úgy, mint az elektromos áramfejlesztő telepeken s ezzel már is nagyon nagy megtakarítást lehet elérni.

A központosításra szolgáló energiát így mindenütt a gáz és elektromos művek szolgáltatnák. A magánlakásokból eltűnnék a szénkályha s helyette gáz- és villamoskályhák kerülnek a lakásokba. Ennek az átalakításnak természetesen általánosnak kell lennie s ezért mérhetetlen nagy beruházásokat jelent az állam számára. A keresztülviteléhez ugyanis feltétlenül szükséges lesz a szénnek s általában minden energiának állami monopóliumba való vétele. Az államnak kell gondoskodnia arról, hogy egyrészt a szén mindenütt a lehető leg gazdaságosabban használják ki, másrészt a hol csak lehet, pótolják egyéb energiaforrásokkal.

Ennek az energia monopóliumnak a következ-

ményei szinte áttekinthetetlenek egyelőre. Habár ma még minden üzem a szén felhasználásán nyugszik, a természetben rengeteg mennyiségű energia marad kiaknázatlanul, a mikt csak azért hagyunk veszendőbe, mert a kiaknázásukhoz külön berendezések lennének szükségesek s a magánvállalkozások üzleti szempontból inkább a szénhez folyamodnak. A víz maga is rengeteg munkát végezhetne el, de még a malmok is inkább gyári üzemre alakulnak át, habár a víz energiaszolgáltatása sokkal olcsóbb. Magyarországon a szénhez hasonló kincs az a sok földgáz, a minek újabban jöttünk nyomára. A földgáz is csak nehezen tudja elfoglalni azt a helyet, a mely megilletné, mert egyelőre még csak magánüzleti érdekekre van bízva a felhasználása.

Abban a pillanatban, mikor az állam saját kezelésébe veszi az energiát és elhatározza, hogy mindent a takarékoskodás és célszerűség szempontjából intéz, rá fogja kényszeríteni az egész országot arra, hogy a leggazdaságosabban használja ki a rendelkezésünkre álló természeti energiákat. Hogy messzebb ne menjünk, a sármási földgáz egész Erdélyt képes lenne ellátni energiával minden célra s annak idején az állam úgy fogja kényszeríteni, hogy a sármási földgázt teljesen kihasználják, hogy Erdélynek nem ad szén.

Az átmenet természetesen sok időt venne igénybe, mert a lényeg tulajdonképpen minden gőzüzemnek elektromos üzemébe való átalakítása s az elektromosságnak a magánháztartásokba való teljes terjedése. A világító gáz sok tekintetben nehezebb az alkalmazásában, különösen vidéken, a hol messzire kell kiépíteni a vezetékeket s ezért csak nagyvárosokban jön számításba. A villamosság ezzel szemben a legnagyobb távolságokra is könnyen elvezethető magas feszültségre transzformálva s ezért a legféltrebb eső faluban is az emberek rendelkezésére lehet bocsátani aránylag egyszerűen, egy vékony drót vezeték megépítésével. Még a mezőgazdasági gépezet is könnyen átalakítható elektromosságra s a földgázt is villamos áram alakjában lehet legalkalmasabb módon szétosztani a fogyasztók között.

A háború előtt aligha akadt volna állam, a mely bele mert volna vágni ilyen nagyszabású és hatalmas szervezetet igénylő terv keresztülvitelére. Most azonban az államok megtanulták a központi szervezés művészetét és rájöttek arra is, hogy a természet kincseivel takarékosan kell bánnunk. Most már nem ijednek meg egy tervtől, mert a megvalósítása gyökeres változást idéz elő az egész életünkben s megtalálták annak a módját is, hogy hogyan hársanak el olyan nehézségeket az útból, a mik előtt azelőtt tanácstalanul álltak meg. A háború megtanított arra, hogy nincsen keresztülvihetetlen dolog a világon s a minden hatalmi és gazdasági eszközzel rendelkező állam mindent meg tud csinálni, a mit akar.

A központi hatalmak a békére való átmenet előkészítésében már is komolyan foglalkoznak az energia monopóliálásának tervével s nagyon valószínű, hogy a hatalmas változást éppen az átmeneti idő alatt akarják majd megvalósítani, a mikor előre láthatóan sokkal simábban fog menni, mint később, a mikor minden ismét a rendes kerékvágásban halad tovább. S ha megcsinálják, akkor pár év vagy évtized alatt annyira át fog alakulni a modern élet minden mozzanatában, hogy alig ismerünk majd rá. A városokból, falvakból eltűnik a füst, az egész világot sűrűn hálózják be a villamos vezetékek, mint az egész emberiség éltető erei. A gőzvasút helyét ad a villamos vasutatnak s minden járásnak meg lesz a maga gáz- és villanyfejlesztő telepe, a honnan az utolsó falusi ház is ellátják az energia legkényelmesebb alakjával.

Előbb-utóbb úgyis ideig kell fejlődnie a modern technikának s az egész emberiségnek közös érdeke, hogy minél előbb eljusson a legelőkeltebb berendezésekhez. A mihez egyébként talán évszázadok lennének szükségesek, egy merész elhatározással tizedrész annyi idő alatt keresztülvihető lesz s ezzel aztán hosszú évszázadokra megszabadulnak utódaink attól a gondtól, hogy mi lesz majd, ha elfogy a földünk legnagyobb kincse, a szén.

Strokay Kálmán.

HOLLÓSY SIMON.

1857-1918.

Hollósy Simon halálával rendkívül érdekes művészélet záródott be, a melyet a mai közönség és a mai festő-fatalaság aligha tud kellőképpen értékelni, mert nemcsak egészében, hanem részleteiben is meglehetősen kevéssé ismeri. Sőt egészen a legutóbbi időkig gyűjteményeinkben is alig lehetett képet látni tőle, a Szépművészeti Múzeum csak pár év óta vásárolja legújabb alkotásait és a kik homályosan visszaemlékeznek kilencz év előtt nem valami sikerülten összeállított gyűjteményes kiállítására, azok sem tudnak valami sokat felőle. Ismerni jól csak tanítványai s azok ismerik, a kiknek a művészettel foglalkozás hivatásuk, mert működése nem a közönség előtt és nem annak számára folyt le. Életét az új magyar művészetért a művészeteknek szentelte, mert megújításuk szükségességéről senki sem volt mélyebben meggyőződve, mint ő és nálánál senki többet nem küzdött érte.

És mégis Hollósy neve lassanként mind kevesebbet jelentett nálunk, annál kevesebbet, mintül közönlőbb jutottunk azokhoz a művészeti változásokhoz, a melyeknek előjvetelére annyira sóvárgott s a melyekkel mégsem volt megelégedve, mert többet és jobbat kívánt mindannál, a mit hosszú küzdelmes évek után elértünk sikerül. Tagadhatatlan, hogy ebben az elfelejtésben

neki magának is része volt, mert sajnos, ez a művész, a kinél senki jobban nem érezte az új idők szelét, a kinél senki nem látott mélyebben a régi és az új magyar művészet különbségének titkaiba, a ki tömerdek, még ma sem megvalósított álmat, vágyódást hordott magában, nem volt igazi nagy istenáldotta alkotótehetség. Egész életének festői eredményeiből sem tudunk egy egyetlen képet sem kiemelni, a melyet tanítványai jobban meg nem csináltak volna és csak igen keveset, a melyről a befejezett műalkotásnak minden kétséget kizáró nyugodt, hatalmas ereje és másként el sem képzelhető megoldottsága tekint reánk.

Hollósy az úttörőknek ahhoz az önmagával is örökkön elégedetlen fajtájához tartozott, a kik az alkotás és befejezés pillanatában sem éreznek megkönnyebbülést. Sohasem juthatott el e kielégüléshez, mert nála az egyik festői problémából a másik, a harmadik, a negyedik sarjadt, mielőtt egyiket is megoldotta volna és ebből a kaotikus küzdelemből nem igen tudott kibontakozni.

Reformatori gondolatainak sokasága sajnos nem párosult azzal a festői tehetséggel, a mely nélkül azok megoldhatatlanok, a mely rávezette volna arra, hogy egymással akkor még össze nem egyeztethető irányok egyesítéséért ne küzdjön. Az ő idejében, a midőn az impresszionizmus még ifjúságát élte és egyáltalán nem használta ki minden lehetőségét, nem volt meg

HOLLÓSY SIMON.

KUKORICAFOSZTÁS. — Hollósy Simon festménye a Szépművészeti Múzeumban.

az ideje annak, hogy belőle egy monumentális stílust fejlesszenek s ha ez lehetséges lett volna is tán, nem abban az irányban kellett volna elindulni, mint azt ő élete tragikus csalódásán, a Rákóczi-induló ábrázoló képén megkísérelte, a mely minden győtreimes iparkodása ellenére is csak egy fájdalmas kavardás és zűrzavar maradt. Ha ma visszanezünk Hollósy munkásságára, jó pár évtized tapasztalata után nem nehéz megmondanunk, hogy legjobb dolgait fiatal korában festette, a midőn Leib és Bastien Lepage művészetére emlékezett. Ebből az időből valók a Szépművészeti Múzeumnak legutóbb szerzett Hollósy képei is, köztük a Kukoricafosztás. Ezek a festmények még a realista iskola ismertető jeleit viselik magukon, bár nem egy részletükben elárulják már, hogy festőjük nemsokára az impresszionista irányba fog szegődni. Színezésük igen erőteljes, frissen ható és sokkal teljesebben megoldja a témát, mint későbbi képei, a melyeken a fény és levegő problémái foglalkoztatták. Az alakos képek beállítás és elrendezése is tömörebb és lendületesebb, mint későbbi képein. Úgy látszik ebben az irányban kellett volna kiemelnie magát, ha elsősorban mint alkotóművész akarta volna érvényesülni s ha nyugvópontra tudott volna jutni. De életének ennél önfeláldozóbb jelentősége volt: Hollósy mindenáron nevelni, újjáteremteni akart és ebben a lázas iparkodásban vesztett el az, a mit elsősorban önmagának kellett volna megszereznie. Mégis nincsen okunk a panaszra, mert igen kevés festőnk van, a ki többet tett volna a modern magyar festészetért. Impulzív, lelkesítő, gáncsokkodó természete, amely a mások, sőt a XIX. századbeli európai festészet jelenségeinek biztos megítélőjévé avatta, egyenesen predesztinálta arra, hogy az ifjúságnak nevelője, az új művészeti törekvések lelkes bajnoka legyen, hogy önmagát áldozza annak, a miért küzdött.

Mai fénykorukat élő kiváló művészeinknek egész gárdáját lehetne felvonultatni annak elbeszélésére, hogy mit jelentett nekik Hollósy Simonnak iskolája és nagybányai festő-telepe, hogy mit köszönhetnek lelkes vezérletének, igazságos és maró kritikájának.

Sorsa az olyan úttörők sorsa volt, a kik szívvel-lellekkel átérik egy hanyatló kor végén az új idők szükségét és minden erőfeszítésüket arra áldozzák, hogy az erejét vesztő régi ellen és az eljövendő újért küzdjenek, miközben néha maguk sem látják még tisztán a jövőt, a melynek szükségességéről prófétai lelkesedéssel beszélnek, hogy aztán lassanként hátrébb szoruljanak azok mögött, a kik több tehetséggel valósítják meg mindazt, a mit ők csak hirdetni tudtak.

Farkas Zoltán.

TEVEKARAVÁN PALESZTINÁBAN.

TÜZÉREINK TRÓJA ROMJAI KÖZT.

LEGMAGASABB ÜTEGÁLLÁSUNK. (Az Ötli csúcsán 3850 méter magasban.)

KATONÁINK TÁBOROZÁSA A VELENCEI TARTOMÁNYBAN.

TÁBORI POSTAHIVATALUNK AZ ODESSZAI KIKÖTŐBEN.

HUSZÁRAINK UKRAJNÁBAN.

TRAIN A BUKOVINAI HAVASOKBAN.

MOZSÁRÜTEGÜNK A NYUGATI FRONTON.

NÉPÜNK ISMERETEINEK GYARAPODÁSA.

Hóseás próféta, a népnevelés első apostola szomorúan sóhajtott fel, látván nemzetét: elvész az én népem; mivelhogy tudomány nélkül való. Előtte soha senki ki nem fejezte ezt a gondolatot; senki a nép műveltségének nem tulajdonított nemzeti erőt, sőt ő utána is, több mint kétezer éven át az volt az általános felfogás, hogy a népnek csak ártalmára van a műveltség és a tudomány.

Ez a széles látókörrrel bíró férfiú abban a korban működött (Ezékias, Jüda királyának uralkodása alatt) mikor a zsidó nép kilépett már a maga zárkózottságából, s akaratán kívül is érintkezésbe került Ázsia leg-hatalmasabb s legkülönfélébb nemzeteivel. Salmanaszár aszszíriai király az ő korában foglalta el Palesztinának északi felét, Izrael országát, bevette a fővárost Samáriát s elvitte a lakosokat Médiába a Gózon folyó vidékeire. Ugyancsak az ő idejében, de valamivel később vonult végig hadaival a déli részeken Szenakherib. Egyiptom ellen viselt háborújában elpusztította az útjába eső Jüdea-beli városokat, sőt Jeruzsálem ellen is küldött egy kisebb sereget, mely azonban kénytelen volt eredmény nélkül visszatérni. A zsidó nép egyszerre a világ nagy forgatagába került. Eddig elzárkózva élt, legeltette juhait, művelt gabonát, szőlőt és olajfát, s kivéve Salamon király idejét, nem is érintkezett távolabbi nemzettekkel. Most egyszerre az ő hátánál, sőt részben az ő területén ment végbe évek során át a világhatalomért való nagy küzdelem Aszszíria és Egyiptom között. Nagy átalakuláson ment át a zsidók szellemvilága. Nemcsak új nemzeteket ismertek meg, hanem új szokásokat, új műveltséget, új életfelfogást, sőt egészen új életet. Bele kellett helyezkedniük ebbe az új életbe, nem voltak előkészítve rá s Hóseás szomorúan tapasztalta, hogy népe ismeretek nélkül való.

A mi magyar népünk is hasonló nagy szellemi átalakuláson megy végbe e világháború folyamán. Ismeretei óriási arányokban kibővülnek, új szokásokkal és műveltséggel ismerkedik meg, új életek folynak le szemei előtt.

A mi népünk azonban nem ismeretek nélkül való. Se a magyar állam, se a magyar társadalom nem tehet magának szemrehányást, hogy elhanyagolta — kivált az utolsó ezteendő alatt — a népnevelést. Igen nagyarányú a haladás, a mit ezen a téren tettünk. Csak hogy eddig csak az iskola tanított, már pedig egészen más képzeteket szül az a lélekben, a mit a könyvből tanul a fiú és másokat az, a mit közvetlenül tapasztal, a mit saját szemeivel lát. Gondoljuk el — csak úgy példa gyanánt — hogy minő fogalmat alkot magának az alföldi fiú a hegyről, mikor azt neki a tanító megmagyarázza. Egy puszta iskolában, mikor a fiú pompásan felelt a geográfiából, s ismerte az ország nagyobb folyóit és hegyeit, megkérdeztük tőle, hogy látott-e már nagyobb hegyet? «Hogyne — mondotta — a Pipiske-hegyet». Egy

homokbuczkát neveztek a vidéken így, mely kissé magasabb volt a többinél — lehetett talán húsz méter magas — s melyen valaha a betyár világ idején az akasztófa állott. Valami ilyes, de nagyobb magaslatra gondolhatott a fiú, a mikor a Lomnici-csúcsról vagy a Montblancról magyaráztak neki. S hasonló valamit tapasztaltunk, mikor egy szentesi kubikkossal jártunk a hunyadmegyei hegyek között. Mintegy ezer méternyi magasságban járva megkérdeztük tőle, hogy mit mondanak majd odahaza, ha elbeszéli, hogy olyan magasságban járt lóháton, mint húszszor az öreg torony teteje. «El se merem én azt otthon mondani — volt a válasza, — mert még talán meg is vernek érte, hogy ilyen szemtelelenül hazudom». És ime ma, tömegesen járnak az alpesek hómezőit ezek az alföldi fiúk.

Minő tapasztalatokról fognak azok számot adni, ha hazakerülnek a háború után! Minő új ismeretekkel fog kibővülni a magyar nép lelkivilága, ha itthon kicserélik hosszú téli estéiken tapasztalataikat!

Kértésem most jött haza Wladivosztozkából. Közben pár hónapot Barnaulban töltött Szibériában, aztán Archangelszkbén dolgozott, mint felügyelő a Murmanvasút építésénél, járt Szent-Pétervárt, onnan Moszkvába szökött s Kiewen keresztül haza. Az egész falu szájátva hallgatja elbeszéléseit. Mi lesz majd, ha befejeződik ez az ádáz háború, s hazakerülnek minden felől vitéz fiaink! Az egyik Odesszából fog jönni, s a Fekete-tengeren folyó életről fog tudni érdekes dolgokat, meg egész Romániáról, a melyen végig küzdötte magát ezrede. A másik ott járt Ukrajna síkjain, látta a Dnyeper és Dnyeszter folyót, a podóliai búzatermő síkságot és a szépséges templomokkal ékes városokat. Sokan lesznek, a kik végig kalandozták egész Lengyelországot, látták nemcsak Lemberget, hanem Varsót is, s a Báthory István lengyel király által épített emlékeket. A nyugati frontról, a flandriai mezőkről, s a franciaországi iparvidékről is visszajönnek dicső tűzereink. Itthon lesznek azok a hősök, a kik a tiroli hegyekben, s a felsőolaszországi alpesekben töltöttek el hosszú hónapokat, sőt éveket, ott táboroztak a Piave mellett, s végig szenvedték a Doberdó poklát. Meg a kik bevették a Lovsent, hadakoztak Albániában s lent jártak Monasztirnál a görög határon. Hosszú távollét után visszatérnek a Palesztinában harcolók is, a kik látták Jézus sírját, a Golgothát, a megszentelt kegyhelyeket s a Jordán vizét.

Mennyi földet bejártak összeségükben ezek az emberek! Mennyi ismeretlen néppel jöttek össze, mennyi idegen szokást ismertek meg, mennyi más gondolkodású emberrel érintkeztek!

És ezek mind ki fogják beszélni magokat, ki fogják cserélni tapasztalataikat. Nagy és értékes tudnivalókkal fog meggazdagodni az emberek lelkivilága, átalakuláson megy végbe a gondolkodásuk, s századokra meg fog termékenyülni a nép agya.

ŐRSÉG AZ ADRIÁNÁL.

HORGÁSZÓ BAKÁK A RIJEKA HÍDJÁNÁL MONTENEGRÓBAN.

CSAPATSZÁLLÍTÁS A SKUTARI-TAVON.

A VARDAR KÖPRÜLÜNÉL.

A PETŐFI-TÁRSASÁG TAGJAINAK LÁTOGATÁSA MISKOLCZON LÉVAY JÓZSEFNÉL.

Középen ül Léway József, mögötte jobbról balra Csathó Kálmán, Pekár Gyula, ifj. Hegedűs Sándor, Balogh Bertalan, a borsodmegyei közművelődési egyesület elnöke, Herczeg Ferencz, Ferenczy Ferencz, Ferenczi Zoltán, Szávay Gyula, Lampérth Géza, Peterdi Andor.

A KÓPÉ.

Regény. (Folytatás.)

Irta Arnold Bennett. — Fordította Németné Langheim Irma.

IV.

Egy fagyos kora-téli reggel másfajta járműben látjuk kettőjüket viszont: a konyve-liverpooli expressz egyik elsőosztályú fülkéjében. Egyedül vannak a szakaszban és benne a fényűzés minden kényelmével helyezkedtek el. Mindketten prémekbe voltak burkolva és prémkaró védelme egyesítette a térdeiket. Szerte-széjjel napilapok heverték, melyeket egy munkás na pi keresetét felülmúló költséggel vásároltak és mikor Denry szeme találkozott a kalauzával, a szeme azt látszott mondani: eshilling. Röviden: senki nagyszerűbb nem lehetett, mint ők ketten, akkor reggel, abban a fülkében. Ez az utazás nem mindennapi események következménye volt. Cotterill csakugyan csődöt kért maga ellen és levette a városi tanácsos díszruháját. Alávetette magát a hivatalos csődbíró vizsgálatának és hitelezői, e vadul ordító bestiák durva tolokodásának. Nyilvánosságra jutottak könyvei, levelezése és rendszertelensége, sőt az az elszomorító tény is, hogy üzletét, mikor már ismerte fizetési kötelezettségét, még tovább is folytatta. Szegény ördög, az előbb említett vadállatok érdekében, még most is, mint kezelő, névleges fizetéssel, hónapokig intézte tovább a saját ügyeit. És szép lassan eladták mindenét. Az utolsó hetekben már kénytelen volt csődjével a kiürített házat is elhagyni és butorított lakásban élt. Úgy intézkedtek, hogy Liverpoolból kelnek át Kanadába és Ruth és Denry utazását megelőző napon, siri csendben el is hagyták Bursleyt, melyet Cotterill oly bőven ellátott terrakottával. Még Denry sem kísértette őket az állomáshoz; de Capron-Smith Ruth kikísérte. Megszakította

southporti időzését, hogy Bursleybe jöjjön és illő barátsággal elbucsuztassa őket. Alighogy elhagyta az állomást, az utcán Denryvel találkozott.

— Tudja-e, — kezdte kissé nyersen — hogy ezek csakugyan fedélközön fognak utazni? Cotterill és a felesége titkolták, csak Nellytől tudtam meg. Ezért is utaztak el már ma. A hajó csak holnap délután indul.

— Fedélközön! — mormogta Denry.
— Bizony ott és merő büszkeségből, — mondta Ruth. — Az öreg minden fillért, a mit csak lehetett, összekuporgatott, hogy ne érkezzék üres kézzel Torontóba. Gondolja meg, Cotterillné és Nelly fedélközön! Ha előbb megtudom, mondhatom, változtattam volna a dolgot és pedig hamarosan; de most már késő!

— Nem, nem késő, — mondotta egyszerűen Denry.

— De hiszen már elutaztak! — De én sürgönyözhetek Liverpoolba szalonhelyekért, — az évek ebben a szakában biztosan van elég hely — és beutazhatom holnap reggel Liverpoolba, felkeresem őket a hajón és helyet cseréltetek velük.

Ruth kérdezte, hogy valóban meg lehet-e ezt tenni, mire Denry biztosította, hogy lehet.
— Másodosztályú helyek jobban megfelelnek nekik, — jelentette ki ekkor Ruth.

— Miért?
— Az öltözködés miatt, az ebédhez és más alkalmakhoz. Tudja, nincs nekik megfelelő öltözködésük.

— Az igaz, — helyeselte Denry.
— Hallgasson most ide, — folytatta elragadó mosolyalal Ruth. — Felezzük meg a költségeket. Menjünk együtt Liverpoolba, adjuk át azt a kis ajándékot és rendezzük el az egészet. Én úgyis Southamptonba utazom holnap és Liverpool utamba esik.

Denry el volt ragadtatva, sürgönyözött Liverpoolba és megkapta a kért helyeket.

Ezért találkoztak reggel össze az expresszvonatban. A jótékonyság, melyet magukra vállaltak, befolyással volt kedélyükre és hamarosan igen bizalmasak és gyöngédek lettek. Denry tekintete meglegedetten pihent Ruthon, a ki ott ült vele szemben, teljesen kiforrva, éretten, (Ruth kevéssel volt idősebb nálnál) gyönyörűen öltözve, ismerve mindent, a mit az életben ismerni kell, minden ízében tökéletes magatartással, tekintélyes nagy vagyon birtokában. Denry boldogan, diadalmasan így gondolkodott:

— Én elnyertem a pálmát — az egyszerű biztos. De ő is, talán még nagyobb mértékben. Ez a ragyogó teremtés mindenfelé járt már, mindent látott és mégis visszatér az Ótvárosba, visszatér hozzám. Tehát csak önmagamért szerettem engem!

Ez volt életének legbüszkébb pillanata. És e pillanatban sokkal dicsőségesebbnek látta jövőjét, mint azt valaha álmodta.

— Mikor lesz vége a gyászának? — tudakolta.

— Két hónap múlva.
Ez nem volt nőül kérés és beleegyezés, de nagyon közel járt ehhez. Hallgattak és boldogok voltak.

Később Ruth kérdezte: «Nincs soha dolga Southamptonban?»

Denry különös hangszóval felelt: «Ezután lesz ott dolgom!»

Újból csend lett. Denry érezte, hogy most nőül fogja venni Ruthot.

V.

A Titubie, a White Stare hajóstársaság hajója, mint egész házsor emelkedett ki a vízből. Nagy tömeg állt a fedélzeten, még többen a kikötő hídon. A felső fedélzeten hajószisztek sétáltak;

BUHÁN BÁRÓ KÜLÜGYMINISZTERÜNK ALÁÍRJA A ROMÁN BÉKEOKMÁNYT.

feleltük lebegett a lebegő híd; e felett már csak a kémények füstöltek és egy-két zászoló lengedezett a jegecs szélben. A kikötőhídon tolongó tömeg mögött egy sor négykerekes kocsi állt támolygó lovakkal. A kikötőhíd gyengén ideoda himbálódzott az árban. Csak a hajó állt látszólag oly szilárdan, mintha cement-alapon állna.

A fedélzet kikötőfelőli oldalán állott, sok hasonló kicsi csoport között a Cotterillék, Ruth és Denry csoportja. Nelly pár lépéssel odébb állt. Cotterillné zokogott. Az emberek természetesen azt hitték, hogy a bucú fáj neki, azért sírt, pedig nem azért sírt. Sírt, mert Denry és Ruth kiereszkolták őket a fedélközbe és elhelyezték a második osztály kényelmes helyén, a hol már a személyzet bánásmódja is egészen más volt. Sírt, mert fedélközön találták őket. Sírt, mert szégyellte magát és mert az emberek túlkedvesek voltak hozzá. A szegény asszony egyszerre el volt ragadtatva és kétségbe is volt esve. Hálászolómat szeretett volna zengeni, de átközödni is szeretett volna.

Cotterill kevélen csak annyit mondott, hogy vissza fogja fizetni a jegy árát — és pedig minél előbb.

Türelmetlen csengetés hallatszott.
— Jobb lesz, ha tovább állunk, — mondta Denry. — Itt az indulás ideje.

Denry nagyon izgatott volt. Nagyon megértette magát. A Cotterill család feltámasztása a fedélköz társadalmi mélységéből s elhelyezése a másodosztályú kabinok tiszteltremélt körébe egész erélyt, sőt jórésben Ruthét is igénybe vette.

Ruth megcsókolta Cotterillnéét és Nellyt. És Cotterillné és Nelly az egész utazásra rangot és fontosságot nyertek az által, hogy olyan előkelő és arisztokratikus külsejű hölgy, mint Capron-Smith Ruth megcsókolta őket.

Denry mindegyikkel kezet fogott. Derülten tekintett a szülőkre, de Nellyre nem tudott ránézni, az se ő rá; kézfogásuk felületes volt. Játszi bizalmaskodásuk már hónapok óta különben is szűnőfélben volt.

— Isten vele! Sok szerencsét!

— Köszönöm, Isten vele!

A rettenetes csengő folyvást szólott.

— A kik nem utaznak el, szálljanak partra! Tessék partra szállni!

A sok lejáró hamarosan tömve volt azokkal, a kik szótfogadtak a kiáltozónak és megkezdődött a zsebkendők lobogtatása. A hajótesten egyenletes, reszkető ingás látszott.

Cotterill és felesége elfordultak.

Ruth és Denry a legközelebbi lejáróhoz siettek és Denry félre állt, hogy helyet engedjen Ruthnak. Utána számos asszony tódult a lejárathoz és Denrynek, mint tökéletes úriembernek, várnia kellett. Szeme Nellyre tévedt, a ki mozdulatlanul állt helyén.

Denry olyasvalamit érzett, a mit még talán soha életében. Nem, határozottan soha sem volt ilyen érzése. Nelly szomorú, tragikus tekintete olyan nyugtalanságot, de egyúttal olyan kellemes érzést is keltett benne, hogy meghökkenést és elsodálkozott, mi történik a lábával. Nem állt többé szilárdan a lábán.

És mégis bebizonyította uralmát a lábai felett, mert odarohant Nellyhez. Ruthot ekkor már elnyelte a tömeg a kikötő hídon. Denry ránézett Nellyre. Nelly ő rá tekintett. Ajkai remegtek.

— Mit is csinálók? — kérdezte magában.

Nelly nem volt jól öltözve. Sőt kopott volt, — fedélközre való. Kala pja törődött, keztüfi foltozottak. Semmi leányos büszkeség nem volt az eltorzult vonásaiiban. Semmi jele az elszántságnak, mely felveszi a küzdelmet a sorssal és győzedelmeskedni akar. Semmi jele az öntudatos szilárdságnak, a mely meg tud birkózni a nehéz helyzetekkel. Semmi, csak azok a szomorú szemek és a reszkető ajkak!

— Nézzé, jöjjön velem a partra, egy pillanatra, — suttogta Denry. — Van valami, a mit át szeretnék adni, de a kocsiiban felejtettem.

— De nincs már idő! Csöngettek!

— Ugyan, — kiáltott rá bosszusan Denry, hogy elhallgattassa félnék, gyerekes ellenvetéseit. Még legalább negyedórát vesztegelnek itt. Ez csak becsapás, hogy kellő időben tessék-

hessék ki a nem idevalókat. Mondom, jöjjön velem.

És bizonyos hiszterikus sietséggel ragadta meg a leány hosszú, sovány karját és vonszolta magával egy másik lépcsőhöz, a melynek meredek lejtőjén együtt ta pogtak lefelé. A kíváncsiak és kendőlobogatók tömege előre tuszkolta őket. Maguk előtt nem láttak egyebet, mint fejeket és vállakat, maguk felett pedig a hajó oldalát.

Erre Denry még mindig nem eresztette el a kezét. A kocsi felé igyekeztek.

— Melyik a kocsija? — kérdezte Nelly.
— Akármelyik, ne törődjék vele. Szálljon be. — És az első kocsihoz, a ki ránézett, oda-szólt: «Az állomáshoz!»

A lejárókat felvonták. Rekedt fűtű, azután kiáltozás. — Lekésem a hajóról! — szabadkozott a meglepett leány.

— Szálljon csak be! — és betuszkolta a kocsiiba.

— Lekésem a...

— Tudom, hogy lekésik, — mondta haragot színélve Denry. — Azt hitte, talán el engedem utazni ezzel a hajóval? Csak nem képzelte?

— De apa és anya...

— Majd sürgönyözk. Megkapják, ha kikötnek.

— És hol van Ruth?

— Hagyjon békében Ruthat! — üvöltötte most már dühösen Denry.

A Titubie kisiklott a kikötőből. Nelly sírni kezdett.

— Nelly, — mondta szinte vadul Denry. — Ha el nem hallgat, én is elpityeredem!

— Mit fog velem kezdeni? — zokogta Nelly.

— Hát mit gondol? Természetesen feleségül veszem!

Sértődött hangja azt látszott kifejezni, hogy még akarták ebben akadályozni, de neki semmi kedve nem volt, sem hogy magát megakadályoztassa, sem hogy engedelmet kérjen, sem hogy másképen járjon el, mint úgy, a hogyan büszke tyrannushoz illik.

A mi Nellyt illeti, az, úgy látszott, bele-törődik.

És Denry — még mindig haragosan — meg-

ALBRECHT FŐHERCEGET, A KIRÁLY KÉPVISELŐJÉT EÖTTÉVÉNYI NAGY OLIVÉR FŐISPÁN ÜDVÖZLI.

esőkolta őt; és többször is csókolgatta — még a főtevézők is — és egyre kevésbé haragosan. — És hová visz most? — kérdezte Nelly a fogoly alázatosságával.

— Az anyámhoz.
— És mit fog az szólni hozzám?
— Vagy szereti vagy túri — felelte Denry. — Két hétre beletelik.
— Beletelik, mi?
— A kihirdetés és a többi elintézni való.
A vonaton hosszú, alázatos hallgatás után megszólalt újra Nelly.
— Ez egyszerűen borzasztó lesz az anyámnak és az apámnak.
— Ezen nem lehet segíteni. És ők túlságosan betegek lesznek a tengeren, hogy sokat tőrődjenek magával — felelte Denry.
— Nem képzelheti, mennyire meglepett engem az eljárása.
— Nem képzelheti, mennyire megleptem magamat is.
— Mikor határozta el magát arra, hogy...
— Mikor a lejártnál álltam és maga rám nézett.
— De...
— Semmi de. Én már ilyen vagyok és ez így van — fejezte be Denry a beszélgetést.

És tiszta igazság volt, hogy magát is meglepte. De csodálatos, rendkívüli boldogsággal lepte meg magát. Nellynek nem volt se pénze, se ruhája, se ta pasztalata, se semmi egyéb különös kiváltsága. De ő — ő volt. És mikor Denry megnyugodva ránézett, tudta, hogy jól csele-

A KARÁNSEBESI GIMNÁZIUM HÓSI HALÁLT HALT TANÁRAINAK ÉS TANULÓINAK EMLÉKSZOBRA. Horvay János szoborműve.

Denryt pár héttel ezután Gustonba összehozta Capron-Smithnével. Szerencse, hogy mindkettő erős idegzetű volt.

— Mit csinál itt? — kérdezte Ruth.
— A mézeshegyet töltöm itt — felelte Denry.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Vulkán. Benedek Marcell korrajzi regényt írt, még pedig a legutóbb lefolyt évtized idejéből. Olyan dolgokról szól tehát, a melyek a szemünk előtt folytak le, szereplők, résztvevők, tanúk még most is élnek, sőt nagyszámúak még fiatal emberek s az események még időbelileg és lelkileg oly közel állanak hozzánk, hogy alig lehet őket súly, hatás, kiterjedés szempontjából komolyan megmérni. Ez meglátszik Benedek regényén is: a dolgok, a miket tárgyal, perspektívában bizonytalanok, nem foglalnak el belső tartalmuk aránya szerinti tért, helyüket a regényben és a magyar élet összességében inkább a szerzőnek, mint szintén résztvevőnek a hozzájuk való érzelmi viszonya adja meg, mint igazi tartalmuk. Azt az izgalmat írja meg, a mely a magyar intelligens fiatalság egy talán nem annyira számára, mint inkább súlyos tetemes részét elfogta, gondolkodásukat s a magyar állással szemben való állásfoglalásukat az irodalmi

A KARÁNSEBESI ÜNNEPÉLYEK. — AZ ÚJ GIMNÁZIUM.

kedett. Tudta, hogyha nem engedelmeskedik ösztönének, rosszul cselekedett volna.

VI.

Másnap Ruthól egy Southamptonban feladott levél érkezett, a melyben kérdezősködött, mi történhetett, hogy elveszthette Denryt a kikötőben és kifejezte, mennyire nyugtalanodik. Három napig tartott, míg Denry elkészült a felelettel és akkor is rosszul felelt. Tagadhatatlan tény, hogy ő becsületlenül viselkedett Ruthal szemben. Három órával utóbb, hogy tényleg megkérte a kezét, megszökött egy egyszerű leánykával, a ki Ruthnak a saruját sem oldhatta meg. De mit törődött ő ezzel? És az a legrosszabb, hogy nem törődött vele.

Ruth természetesen megtudta a tényállást. A tényt mindenki megtudta; mert Nelly különös megjelenését Bursley utcában, rögtön, miután elutazott Kanada felé, meg kellett valahogy magyarázni. És mi több, a szemtelen Denry még büszke is volt az eljárására. És a város is váltig hangoztatta: «Csak egy Machin van a világon!» És Denry maga is úgy találta, hogy csak egy Denry van a világon. Mert:

— Ki más gondolt volna még ilyesmire? — kérdezte csak úgy a levegőbe. — És ki merte volna még ezt megtenni?...

Igazán malícia volt a sors részéről, hogy

és politikai radikalizmus irányába terelte, amiért aztán összetűzésbe kerültek családi hagyományokkal, azzal az egész levegővel, a melybe beleszülettek. Ebből az összetűzésből kerülne ki a regénynek a regény-része. A főszereplő, Miklós, egy előkelő magyar úri család fia, a ki már azzal is szakit a családi tradícióval, hogy a tanári pályára lép, egyetemi hallgató korában eltelik újító szellemmel, részvesz, sőt vezető szerepet kap egy modern jelszavakkal föllépő színház-alkításban (itt a rövid életű, de újabb színház-történetünkben nevezetesen emlékü Thália-társaságról van szó), a társasága, az érdeklődése, a nyilvános élettel való érintkezése egyre élesebben radikális irányba terelik, lassankint elhagyják vidéki menyasszonyától, a kit már gyermekkorában neki szánt a két család gondoskodása, elidegenedik konzervatív érzésű apjától, belsőleg is összetűzésbe kerülnek benne a családi hagyomány még meglévő maradványai új világlátásával, időközben tanár lesz, nagy szerepet kap a fiatal tanárság egy részének radikális mozgalmaiban, szabadkőműves lesz, szocialista nézetei miatt meghasonlik apjával, a mozgalom elcséykedése miatt tanári állásával, otthagy mindent, egy francia leánnyal kimegy Párisba és ott próbál magának egzisztenciát szerezni, mint egy könyvkiadó-vállalat tisztviselője s ez már-már sikerül is neki, a mikor kút a háború, haza kell jönnie, beáll katonának, megesküszik francia barátjával és kibékül családjával. Ez a pálya, a mint látni, egyáltalán nem tipikus, csak egy szűkebb körét foglalja magába a korban egyivású fiatalságnak. A motívumok és komplikációk, a melyek ebbe a keretbe bele vannak illesztve, mégis érdekesek, sőt fontosak is, mert olyan kulturális, politikai és társadalmi kezdéseket mutatnak meg, a melyek a fiatal emberek egy számára nem nagy s mindenfelől elszigetelt csoportjából indultak ugyan ki, de hatásuk a magyar szellemi életre máris erősen észrevehető s ezen túl is egy sajátosság, a speciális magyar viszonyokból fakadt vonásait adják a legutolsó másfél évtizedi magyar közélet arculatának; hogy e mozgalmaknak milyen kihatása lesz a jövő alakulására, azt ma még alig lehet kiszámítani. Mint korunk lelkiállapotának egyik dokumentuma, Benedek regénye a maga memoire-szerű voltában bizonyára érdekes marad. A tulajdonképeni regény-elmek sokkal kevésbé súlyosak benne. A regény meglehetősen elvész a korrajzban, épen a pszichológiai komplikációk rajza hiányos benne, az alakok nem válnak el éles kontúrral egymástól és környezetüktől, bár részben láthatólag átél és meg-

figyelt jelenetek és alakok, mégsem elevenednek meg teljesen, nincsen három dimenziójuk. Néhány jelenet azonban irólag is jól van megcsinálva; például Miklósnak a hiszterikusan kaczer gazdag zsidó-lánnyal való viaskodása, vagy a Párisba érkezés. Azt hisszük, a főbb a kompozícióban van, a melynek nincsen egyensúlya, hol a háttérre esik a súlypontja, hol a tulajdonképeni regényre s ezt megszennvedik az alakok és motívumok is, a melyeknek így nincsen biztos értékelési szempontjuk. A regény jórészt kutes-regény, sőt néhány ismert közéleti alak a nevén megnevezve szerepel benne; úgy látszik, abba már bele kell törődnünk, bár nem szívesen tesszük, hogy az irodalom túlgyors mohósággal veti magát az egykori események és emberek feldolgozására s ez nem megy a régi szabályoknak tartott irodalmi diszkreció sérelme nélkül. A mai regényírók nyitabban és nyersebben tapadnak elmenyeikhez, mint a régiebbiek, kevésbé tartják szükségesnek a személy motívumok elrejtését s a regény műformáját erősen hozzáközelítik a memoire-hoz.

Arany János lelki életéről írt tanulmányát, melyet a múlt évben a Kisfaludy-társaság Arany-ünnepén olvasott föl, most adta ki önálló füzetben a Magyar Könyvtárban Riedl Frigyes. Abból indul ki, a mi Arany lelkiállapotában az állandó vonás: szellemi hypochondriájából, a mely az illet rövid pillanatait és a levertég, a estsgedés, az önkritika hosszú intervallumai között vergődött s a mely élete tragikumának forrása volt. «Arany egy belső tragédia hőse, a ki életben marad» — ez Riedl elmés és őt jellemző módon kifejezett formulája. Arany morális állapotának jellemzésére pedig azt a formulát adja: «Jellem általán félnék, ingadozó, a hol élvezetéről van szó és csak ott szilárd, a hol kötelességeket kell teljesítenie. A költő belső életének fő motívumait erős formulázásban, röviden és elevenen fogalmazza meg Riedl. Eszményeihez, a vallásához, a költészethez, a családhoz és szerelméhez s a hazához való álláspontról szóló fejtegetése bágyadtabbak és kevésbé erőteljesek, viszont azonban érdekes a háborúról való nézetek fejtegetése. 1850-ben, mikor *Gondolatok a békekongresszus felől* című költméről írta, nézeti pesszimizmusok, a háborút elkerülhetetlennek tartja s a humanitás eszmé-

jében keres vigasztalást: «Az ember tiszté, hogy legyen békében, harcban ember». Husz év múlva, 1871-ben, a német-francia háborúról szólva, egy akadémiai beszédében már sokkal erőteljesebb és határozottabb hangon ítéli el a háborút, mint az emberiség évezredes haladásának tagadását s szavai, melyeket Riedl idéz, a mai gondolkodó ember gondolatát is formulázzák. A füzetet a Lampel R. (Wodianer F. és fia) könyvkereskedés adta ki; ára 40 fillér.

A Magyar Könyvtár legújabb sorozatában Riedl Frigyes fentebb bővebben ismertetett füzetét kívül két új füzet jelent meg. Az egyik *Nagy Endre A Mágocsi-csirkék története* című kis könyve, a mely a népszerű író négy finom, kellemes hangú novelláját adja. A másikban a Sherlock-Holmes történetek szerzőjének, Conan Doyle-nak szintén négy elbeszélése van *Kisvárosi Kalmán* fordításában. Mindkét füzet újszerű köntösben, *Polya Tibor* egy-egy szép csatrával jelent meg. A Magyar Könyvtár *Rudó Antal* szerkeszti és a Lampel R. (Wodianer F. és fia) egész adja ki, egyes szám ára 40 fillér.

A J6 Pajtás. Benedek Elek képes gyermeklapja legújabb számába Benedek Elek írt verset, *Balla Ignác* elbeszélést *Benedek Elek* folytatja *Rókmán komamasszony* budapesti kalandjait, *Kelemen Andor* érdekes történetet mond el, *Tókmag királyról* is érdekes új dolgokat tud meg az olvasó, *Acár Gyula* pedig néhány kedves apró mesét mond el. Tarka mese, rejtvények és szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A *J6 Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára egész évre 16 korona, fél évre 8 korona, negyed évre 4 korona, egyes szám ára 32 fillér. Mutatványszámot kívánatra küld a kiadóhivatal, IV. ker., Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAI.

Május 8. A nyugati harcmezőn Flandriában és a Lys mellett a tűzérési harc a Kemmel-hegyen és Bailluelnél, valamint Bailluelből nyugatra feléledt. A Corbay—Bray országot mindkét oldalán eredménytelen ellenséges támadás.

Május 9. Ukrajnában az azovi-tenger északi partján a németek a Don torkolatáig nyomultak előre és megszállták Rostovot. A nyugati harcmezőn Ypern és Bailluel között élénk tűzérési te-

Próbadoboz illetve tégely ára 2 korona. — Nagy doboz illetve tégely ára 4 korona.

Mindenütt kapható!

Főelárusítóhely: DIANA KERESKEDELMI RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG Budapest, V., Néador-utca 6. szám.

vékenység. A dikkebuschi tótól délre a németek rohammal elfoglalták a Vyver-patak keleti partján erősen kiépített ellenséges állásokat, itt úgy látszik egy francia-angol támadásba tüköztek, melynek erejét szétforgácsolták. Csak a renninghelst-kemmelit országút mindkét oldalán jutott az ellenség támadása teljes kifejlődésre, de a németek ezt visszaverték.

Május 10. A nyugati harcztéren a tüzéségi tevékenység csak a Kemmel területén, a Luce-patak két oldalán és az Avre nyugati partján volt élénk. Ellenséges előretöréseket a németek elhárítottak.

Május 11. A nyugati harcztéren a Kemmel-területen a tüzéségi tevékenység időnkint élénk volt. A Somme mellett heves gyalogsági küzdelmek. Az angoloknak az aveluyi erdő elleni, valamint a Hangard elleni támadásai megüthetők. Az Avre nyugati partján a grivesnesi parkban a franciák megvetették lábukat, egyébként támadásuk itt is véresen összeomlott.

Május 12. A nyugati harcztéren a Kemmeltől északra és a Lys déli partján az ellenség heves tüzéségi előkészítést utána támadást intézett a németek ellen; a Kemmeltől északra a németek közelharcban hűsítették meg a támadást, egyébként az ellenséges rohamcsapatok már a németek tüzelésében összeomlottak.

Május 13. A nyugati harcztéren a Kemmel-területen az élénk tüzéségi tevékenység helyi gyalogsági csatákkal kapcsolatosan tovább tartott s a többi harci szakaszokon is estefelé többszörszösen főléldt. Ellenséges felderítő előretöréseket a németek elhárítottak.

Május 14. A nyugati harcztéren a kora reggel fokozódott tüzevékenység a délelőtti folyamán alábbhagyott s este újból többszörszösen főléldt. Givenchytlől északra és délre az angolok részlettámadásait a németek visszaverték.

Május 15. A nyugati harcztéren a Kemmeltől északra helyi harcok. A tüzéségi harc itt fokozott maradt. Ma reggel francia előretörésekkel újabb gyalogsági ütközetek fejlődtek ki. A Lys és a Labassée-csatorna közt és Buequoinál az ellenséges tüzéségi tevékeny volt. Az Ancre és a Somme közt a Bray-Corbie úton a németek behatoltak az angol vonalukba és két crús ellentámadással szemben megtartották a nyert területet. Az Ancre nyugati partján Castelnél a németek ellenséges támadást vertek vissza. Az olasz harcztéren a Monte Corno területén helyi harcok.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Dr. KUSINSZKY ARNOLD KÁROLY, premontrei kanonok, rend leleszi házfőnöke, 85 éves korában, Lészen. — PELLER PÁL, veszprémi preláus-kanonok, 81 éves korában, Veszprémben. — TARNAI MÁRTON, földbírtokos, 81 éves korában, Rétságban. — Dr. MÁDER FERENCZ, nyug. táblai bíró, 78 éves korában, Székesfehérváron. — Gróf ESTERHÁZY IMRE, rédei nagybírtokos, 78 éves korában, Pozsonyban. — SZÓTS PÁRKAS, udvari tanácsos, a budapesti református teológia tanára, 67 éves korában, Budapesten. — BARTÓ SOLYMOSY LÁSZLÓ, a főrendiház tagja, Zsákán. — Csikszentmártoni dr. BOCHKOR KÁROLY, udvari tanácsos, egyetemi tanár, fővárosi bizottsági tag, 74 éves korában, Budapesten. — CSIKY JÓZSEF, nyug. kuriai bíró, a L'pót-rend lovagja, 74 éves korában, Váshelyi-Kutatson. — VUSKITS JÓZSEF, nyug. államvasúti főfelügyelő, 67 éves korában, Újpesten. — Miháldi SPLÉNY PÁL báró, 61 éves korában, Budapesten. — SCHRÖDER ALADÁR, nyug. pénzügyi tanácsos, 60 éves korában, Zentán. — TÓTH ISTVÁN, nyug. ezredes-hadbíró, 59 éves korában, Szegeden. — LAERNE VILMOS, a soproni Lachne-féle főgimnázium igazgatója, 55 éves korában. — Dévai DOBY LÁSZLÓ gyógyszerész és földbírtokos, 67 éves korában, Budapesten. — Parkereci LÁZÁR EMIL, a gyulafehérvári törvényszék elnöke. — ERDŐS LAJOS polgári iskolai tanár, az országos méhészeti egyesület elnöke, 41 éves korában, Budapesten.

RÓNÁKY EMILIA, 87 éves korában, Pécsen. — PUBLIESZ MÓRNÉ, szül. Goldmann Cecília, Szentesen. — Dr. HÓDOST LAJOSNÉ, szül. Fogel Margit, 42 éves korában, Budapesten. — PAYR EDIT, Payr Ede, a Viktória gőzmalom főtisztviselőjének 6 éves lánya, Budapesten.

Szerkesztői üzenetek.

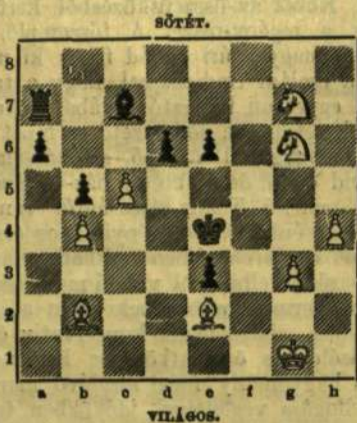
Merengés. Álomkép. Agglegény dala. Nincs ezekben a versekben egy szikra poézis sem, egészen közönséges dolgokat mondanak el egészen közönséges formában.

És szerelemnek mondják ezt. A novellának az a fő baja, hogy nem mond semmi érdekességet, nem rajzolja meg az alakokat, a levegőjüket, vékony meséje pedig mordvác inált és indokoltatás nélkül. A vers sem költői tehetség műve.

Egy ifju emlékkönyvébe stb. Nagyon kedvetlenül vannak, arra jók, hogy írójuk elszórakozzék velük, a nyilvánosság elé nem valóik.

SAKKJÁTÉK.

3103. számú feladvány Ehms B-től, Marienwerder.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 15-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Kényes szövegek.*

Felolós szerkesztő: **HOITSY PÁL.**

Szerkesztőiroda: Budapest, IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

SALATFIX

Törv. védve
a legkedveltebb, tiszta ételecsetből készített
Salátafűszer
használatra teljesen készen, minden
eczet, olaj, bors vagy só
hozzáadása nélkül.

Salatfix

Salatfix

Magyarország részére külön a magyar izlésnek megfelelően itten gyártjuk és gyártmányunk német és osztrák testvérgyáraink minőségét minden tekintetben felülmulja **magyaros zamatával.** Használható az összes fajta salátákhoz, továbbá hal, főzelék és tartármártáshoz. hatóságilag vizsgáltatott és minden tekintetben kifogástalannak találtatott. állandóan **hatósági vegyvizsgálati intézet ellenőrzése alatt áll.** kiváló szaktekintélyek véleménye alapján a czélunk teljesen megfelel. **minden jobb élelmiszerkereskedésben kapható.**

Salatfixgyártás Magyarország részére

KARPATHIA áruforg.-társ. konzervgyára
Budapest, VI., Lázár-utca 22. Telefon: 49-48.

Második kiadásban jelent meg

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és tájékoztató a nagyközönség számára

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgáriak. tanítóképzőintézet tanára, egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Ára 12 korona.

E kötetet Angyal Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Littke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelminiszter, Rácz Gyula a f. v. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háboru világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háboru alatt, a hadviselő államok földrajza, a háboru és a gazdasági élet, a köznevelés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háboru, a közérőlesítés, és a háboru, emlékedések a jövőről; befejezésül: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrassy-ut 21. és minden könyvkereskedésben.

NYÁRI és TÉLI ÜZEM BAD NAUHEIM AM TAUNUS

Nagyarányu gyógyeredmények **szívbetegségek, kezdő érelmeszesedés, izom- és izületi bántalmaknál, köszvény-, hátgerincz-, női- és idegbetegeknél.** Az új kor minden gyógyítás módjával. (Egészséges erős levegő.)
Pompás park és erdei sétányokkal. Kitűnő hangversenyek, színház, golf, krocket.

Szép kellemes üdülőhely. A legújabb B/145. számú prospektus a következő címen kéréndő: **„Geschäftszimmer Kurhaus Bad-Nauheim.”**

Perzsaszőnyeg-különlegességek!

Antik ezüst tárgyak, nagy rosztekben kaphatók **VALENSTINGL NÉL**
IV., Deák-tér 4. * Telefon 6-76.

A magyar mágnásvilág alakjait mutatja be pompás meglevenitő erővel

SZEMERE GYÖRGY
legújabb regényében; címe

KÉT LEÁNY

Két kötet • Ára 10 K.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

Margit-Crème

a főrangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehállításban rejlik, a bőr azonnal felveszi és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crémét utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjeggyel ellátott dobozt elfogadni, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, szírtalan vegyítés készítmény, amely a külföldön nagy felhőtűntést kellett. **Ára kis tégely 4 K, nagy légegy 8 K.**

Margit-zsappan 5.80 kor. Margit-powder 3.— kor.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.

Kapható minden gyógyszerés, illatszár- és drógia-üzletben.

EHRBAR

és minden más előkelőbb mestergyártmányú szongorát, pianinót legelőcsöbön vehet a szolai Kismolnár-száról általánosan elismert

REMÉNYI MIHÁLY
cséng szongora- és harmonium telepén, Budapest, VII., Király-utca 58. és 60.
Régi szongorák, pianinók vétele, becseselése, javítása és hangolása.
Mogyított a vasutak! * Lehet már szongorát vidékre szállítani.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legrégibb csipke-főzlet: Gyár és VIII, Baross-u. 85.
Fiókok: A főváros első és legrégibb csipke-tisztító, vegyíztető és kelmefestő gyári intézete.
II. Fő-utca 27, IV. Erika-út 6, Kecskeméti-utca 14, V. Harmánusz-utca 4, VI. Teréz-körút 39, Andrassy-út 16, VIII. József-körút 2. Telefon: Józ. 2-37

Fiatalos, üde arcbőrt

varásmel elő 10 nap alatt és eltávolít minden tisztítható, egymlát mitesszer, pattanás, sárgafolt, ránc, orrvörösség, likacsos, hervadt, pettyhűdt bőrt, a Dr. Kayserling-féle szappó-és-er. A kura egyszerű, otthon végezhető, minden feltűnés nélkül. Befelezésre után az arcbőr ragyogni kezd, a gyermek bőre fényes és tisztaságban pompázik. 1 éveg 15.— K. Diakrét székellés utánvétel. — Gyár: KIVATON & Co. — Székhely: GROSS ANTEAL Budapest, VIII., József-körút 22. (Üzemelő 1.)

FOGAK FOG FOG

és teljes fogorok szájpádás nélkül, a gyökereket eltávolításra alkalmas porcelán- és aranytömések, tisz. víz jótállással. — Mérés nélküli árak.

MAGYAR KÖNYVTÁR SZERKESZTI ERŐ ANTAL

CONAN DOYLE A PESTI EZÜST FOKOS

ANGOLBÓL FORDITOTTA **KISLÉCHI KÁLMÁN**

LAMPEL R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) R. T. kiadása.

Ára 80 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

MAGYAR KÖNYVTÁR SZERKESZTI ERŐ ANTAL

AMÁGOCSI CSIRKÉK IRYA NAGYENDRE

LAMPEL R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) R. T. kiadása.

Ára 80 fillér.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN.

